

PROGRAMSKA NAČELA

SLOBODA I ODGOVORNOST

Za boljitak
Narodna stranka Radom za boljitak
NOVA STRANKA ZA NOVO DOBA

Predsjednik
Mladen Ivanković Lijanović

Za boljitak^{*}

Narodna stranka Radom za boljitak

PROGRAMSKA NAČELA

SLOBODA I ODGOVORNOST

1. KO SMO MI	5
1.1. Mi smo narodna stranka	
1.2. Mi smo za slobodnu pravnu državu i otvoreno društvo	
1.3. Mi smo za ekološko-socijalnu tržišnu ekonomiju	
1.4. Mi smo bosanskohercegovačka stranka u Evropi	
2. ŠTA MI ŽELIMO	8
3. NAŠA TEMELJNA NAČELA	10
3.1. Naše shvaćanje ljudi	
3.2. Sloboda	
3.3. Odgovornost	
3.4. Solidarnost	
3.5. Pravednost	
3.6. Rad	
3.7. Sigurnost	
3.8. Partnerstvo	
3.9. Supsidijarnost	
3.10. Sudjelovanje	
3.11. Tolerancija	
4. JAKA DEMOKRATIJA	17
4.1. Zadaće države	
4.2. Građanska svijest o demokratskom zajedništvu	
4.3. Naša parlamentarna demokratija treba narodne stranke	
4.4. Mediji	
4.5. Država i vjerske zajednice	
4.6. Borba protiv kriminala i sigurnost	
5. EKOLOŠKO I SOCIJALNO TRŽIŠNO GOSPODARSTVO	22
5.1. Principi ekološke i socijalne tržišne ekonomije	
5.2. Tržište i konkurencija	
5.3. Privredni socijalni poredak	

5.4.	Ekološko uređenje	
5.5.	Poboljšati konkurentu sposobnost Bosne i Hercegovine	
5.6.	Finansijska i ekonomska politika	
5.7.	Politika konkurencije	
5.8.	Strukturna politika	
5.9.	Mala i srednja preduzeća	
5.10.	Nauka, istraživanje i tehnika	
5.11.	Energija i sirovine	
5.12.	Saobraćajna politika	
5.13.	Poljoprivredna politika	
5.14.	Stambena politika	
6.	NOVI DRUŠTVENI UGOVORI	31
6.1.	Osnovno	
6.2.	Ravnopravnost i partnerstvo žene i muškarca	
6.3.	Porodica – temelj društva	
6.4.	Poboljšanje usklađivanja obaveza u obitelji i na poslu	
6.5.	Djeca, mladi i stari	
6.6.	Osobe sa posebnim potrebama	
6.7.	Socijalna pravednost	
7.	ŽIVOT I OKOLIŠ	37
7.1.	Zaštita života	
7.2.	Zdravlje	
7.3.	Zaštita prirode i okoline	
7.4.	Slobodno vrijeme i sport	
8.	OBRAZOVANJE I KULTURA	40
8.1.	Odgov i obrazovanje	
8.2.	Daljnje obrazovanje – usavršavanje	
8.3.	Znanost i tehnologija	
8.4.	Novi mediji i telekomunikacija	
8.5.	Umjetnost i kultura	
9.	DOMOVINA U EVROPI I SVIJETU	44
9.1.	Bosna i Hercegovina u Evropi	
9.2.	Međunarodna sigurnost	
9.3.	Bosna i Hercegovina u svijetu	
10.	POLITIKA UVJERLJIVOSTI	46

MI, NARODNJACI U BOSNI I HERCEGOVINI

1. KO SMO MI

1.1. Mi smo narodna stranka

Narodna stranka Radom za boljitak je stranka koja se obraća ljudima u svim slojevima i skupinama naše zemlje, Bosne i Hercegovine. Za nas je čovjek Božije stvorenje, a ne konačna mjera svih stvari. Narodna stranka Radom za Boljitak je otvorena za svakog pojedinca koji je suglasan s ponosom i slobodom svih ljudi i osnovnim uvjerenjima naše politike, koja proizlaze iz toga. Ovo je temelj zajedničkog djelovanja pripadnika svih nacionalnih i vjerskih zajednica u Narodnoj stranci Radom za Boljitak.

Narodna stranka Radom za Boljitak želi preko zajedničkih vrijednosti i ciljeva povezati različita stanovišta. Razlike u mišljenjima i interesima treba razmatrati na otvoren način uz međusobnu pažnju i toleranciju. Naglašavamo ličnu odgovornost pojedinca.

Mi priznajemo politiku koja ne završava slijeđenjem pojedinačnih interesa, nego onu koja daje sveobuhvatne odgovore na probleme našeg društva.

Kao narodna stranka izjašnjavamo se za pozicije političke sredine, za politiku orijentiranu ka vrijednostima i za političku praksu koja razumno i objektivno prilazi rješavanju problema. Zbog toga smo izričito protiv ekstremnih rubnih političkih pozicija i odbijamo fundamentalizam, netoleranciju i silu u svakom obliku.

Nesavršenost čovjeka kao i ograničenost njegove sposobnosti planiranja i oblikovanja postavljaju granice i politici, ali mi smo i pored toga uvjereni kako je čovjek pozvan i sposoban da etički odgovorno uređuje svijet. To razumijevanje nas čuva od ideološkog ekstremizma i totalitarnog razumijevanja politike.

1.2. Mi smo za slobodnu pravnu državu i otvoreno društvo

Mi se zalažemo za slobodu pojedinca i za unapređivanje i priznavanje rezultata svoga rada. Mi želimo ograničiti državnu moć i upravu na najnužnije. Zaštita i odbrana ličnih i političkih osnovnih prava i prava slobode kao i privatne imovine

za nas imaju središnju pozicijsku vrijednost. Sloboda čovjeka bez odgovornosti je nezamisliva u budućnosti.

Mi priznajemo parlamentarnu demokratiju. Nju nosi slobodna pravna država, djelovanje političkih stranaka, poslovna i socijalna samouprava u institucijama i udruženjima i direktno demokratsko sudjelovanje građana kod važnih pitanja. Naša obaveza je unutarstranačka demokratija i aktivno sudjelovanje naših članova u demokratskom stvaranju volje.

Sloboda biranja kod oblikovanja mogućnosti življenja je za nas preduvjet otvorenog društva. Ona je odraz različitosti mišljenja, kultura, potreba i interesa građana i time osnova za toleranciju i promjene. Bitna je fleksibilnost u oblikovanju uvjeta života, kako bismo ljudima omogućili sretan život.

1.3. Mi smo za ekološko-socijalnu tržišnu ekonomiju

Zaštitu i očuvanje prirodnih resursa smatramo svojom zadaćom. Mi želimo očuvati zemlju kako bi i naša djeca mogla na njoj stanovati i kako bi i za njih ostala plodna. Dolazećim generacijama mora biti omogućeno življenje u zdravom okolišu dostojnom čovjeka.

Stoga, ekološko-socijalna tržišna ekonomija za nas je ekonomski model uređenja koji ćemo razvijati za privredne, socijalne i ekološke izazove budućnosti.

Privatno vlasništvo i konkurencija su najvažnija načela uređenja ekološko-socijalne tržišne ekonomije. Političko i ekonomsko uređenje države mora poticati volju za radom svakog pojedinog čovjeka. Istovremeno, mora imati na umu da ljude koji su isključeni iz tržišta ne otjera u ekonomsku izolaciju. Toj socijalnoj komponenti se pridružuje ekološki princip ustrajnosti koji kaže da privredno djelovanje ne smije umanjiti šanse budućnosti sljedeće generacije niti snagu obnavljanja prirode.

1.4. Mi smo bosanskohercegovačka stranka u Evropi

Mi se izjašnjavamo za Bosnu i Hercegovinu. Zbog odgovornosti spram svoje države odbijamo svaku vrstu totalitarizma i diktature i želimo postići ekonomsku, socijalnu i političku obnovu kao i ponovno postizanje potpune državne samostalnosti.

Mi se zalažemo za očuvanje i poticanje kulturnog nasljedstva naše domovine Bosne i Hercegovine. Želimo kroz poduzetnički duh, hrabrost za obnovu i poticanje umjetničke kreativnosti, našoj zemlji dati jedinstveno obilježje i za buduće generacije.

Naš bogat i višeslojan kulturni identitet je važan doprinos Evropi. Snaga evropske kulture nalazi se u otvorenosti za raznovrsnost različitih kulturnih tradicija. Naše priznavanje jezičke i kulturološke raznovrsnosti u Evropi uključuje i njeno priznavanje narodnih skupina i manjina u našoj zemlji.

Ujedinjena Evropa je buduća osnova mira i sigurnosti ovog kontinenta. Stoga je naš cilj demokratska Evropa u kojoj se politička odgovornost zajednički nosi. Mi se zalažemo za novo evropsko uređenje sigurnosti, u kojem želimo aktivno sudjelovati.

2. ŠTA MI ŽELIMO

➤ Mi želimo osigurati ličnu slobodu pojedinca i poticati njegovu volju za radom. Slobodan razvoj osobnosti u životu koji osoba sama određuje kao i zaštita lične slobode za nas su prvenstveni ciljevi. Volja za radom kod svakog čovjeka mora se poticati koliko je to moguće i ona ne smije biti ometena birokratiziranjem ili previše obuhvatnim regulativama.

➤ Mi želimo posebno poticati porodicu kao osnovnu zajednicu društva. Onaj ko preuzima odgovornost za porodicu i djecu služi sveukupnoj zajednici i zaslužuje njenu podršku. Žene i muškarci ne smiju ni na koji način biti zakinuti zbog preuzimanja porodičnih obaveza.

➤ Mi želimo ojačati odgovornost prema zajednici. Protivno tendencijama vremena pretjeranog egoizma i sve manjeg solidariziranja pozivamo građanke i građane naše zemlje da postanu svjesni svoje odgovornosti prema zajednici kao preduvjetu za svaki daljnji razvoj demokratije i društva.

➤ Mi želimo preuzeti našu odgovornost prema svemu stvorenom i prema budućim naraštajima. Trajno, obzirno korištenje našeg prirodnog bogatstva i tla treba osigurati mogućnosti življenja naših potomaka. Konkretna primjena znanstvenih i tehničkih mogućnosti mora se odvijati prema etičkoj odgovornosti.

➤ Mi želimo poboljšati radnu sposobnost Bosne i Hercegovine. Zdrava ekonomija je jedan od najvažnijih preduvjeta za boljitak i dobrobit u zemlji. Poboljšavanjem njene međunarodne konkurentnosti uz uravnoteženo supostojanje malih, srednjih i velikih preduzeća Bosna i Hercegovina može ispuniti svoje obaveze socijalne pravednosti prema svojim građanima.

➤ Mi želimo društvo koje se ravna prema trajnim vrijednostima. Vrline poput pristojnosti, poštenja, štedljivosti, hrabrosti, marljivosti, spremnosti na odgovornost i pouzdanost trebaju označiti međusobno ophodjenje i moraju biti jačani idealima. Tražimo poštivanje ovih principa, posebno od nosilaca funkcija u našoj stranci.

➤ Mi želimo ojačati povjerenje građana u demokratske ustanove. Demokratske ustanove trebaju povjerenje građanki i građana i to povjerenje one moraju stalno nanovo zasluživati. Mi to želimo postići osiguranjem sposobnosti djelovanja političkih institucija i vjerodostojnosti nosilaca političkih funkcija. Želimo uvijek iznova pozivati ljude na suradnju i sudjelovanje.

➤ Mi želimo štedljivo postupati s novcima poreskih obveznika. Građanke i

građani imaju pravo na savjesnu i dobro promišljenu upotrebu njihovih poreza i dadžbina. Štedljivost, kao što je sama po sebi razumljiva u privatnom životu, mora označavati i postupanje s novcem u javnim proračunima.

➤ Mi želimo svojom politikom ljudima dati sigurnost i domovinu. Želimo postići da se svi ljudi u našoj zemlji mogu osjećati sigurno i dobro. Želimo očuvati Bosnu i Hercegovinu kao dom te i u budućnosti poticati njen duhovni, kulturni i povijesni identitet.

➤ Mi želimo politikom koja je otvorena prema svijetu aktivno savladavati buduće izazove. Mnogi problemi se mogu savladati samo još na međunarodnoj razini. Naše sudjelovanje u međunarodnim organizacijama i priključenje evroatlantskim integracijama su značajan preduvjet očuvanja i daljnjeg razvoja Bosne i Hercegovine.

3. NAŠA TEMELJNA NAČELA

3.1. Naše shvaćanje ljudi

Mi priznajemo ljudsko dostojanstvo. Dostojanstvo i ljudski život, kao i nerođeni, su nepovredivi. Mi poštujemo svakog čovjeka kao jedinstvenu i slobodnu osobu u svim njegovim životnim ciklusima. Dostojanstvo svih ljudi je jednako – neovisno o spolu, rasi, nacionalnosti, starosnoj dobi, invalidnosti, religijskom ili političkom uvjerenju, zdravstvenom stanju ili radnoj sposobnosti, o uspjehu ili neuspjehu ili o prosuđivanju drugih.

Iz ljudskog dostojanstva proizašlo je pravo svake osobe na slobodan razvoj vlastite osobnosti. Sloboda daje čovjeku mogućnost da se moralno odluči. Svaki čovjek snosi za to odgovornost po svojoj savjesti.

Svaki je čovjek upućen na zajedništvo i suživot sa ostalima. Sloboda pojedinca ostvaruje se i čuva kroz obraćanje svom bližnjem i kroz uređivanje zajedničkog ljudskog života. To znači da pojedinac mora snositi odgovornost za sebe i za one koji žive oko njega.

Svaki je čovjek podložan greškama i krivicama. Čovjekova nesavršenost i njegove ograničene mogućnosti planiranja i uređivanja postavljaju granice i u politici. Ako smo svjesni ovih granica, to nas može sačuvati od ideološkog podučavanja i totalitarnog poimanja politike i može stvoriti spremnost na pomirenje. I pored cijelog našeg angažmana, mi ne možemo stvoriti savršen svijet.

Mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak vidimo čovjeka kao dio stvaranja. Priroda ne samo da je preduvjet i instrument našeg života, nego Božije djelo, koje ima vlastito značenje. Nama nije dozvoljeno raspolagati njome kako god hoćemo. Ona je povjerena čovjeku, da je uređuje i sačuva.

Mi priznajemo da smisao čovjekove težnje prelazi materijalne životne ciljeve. Stoga se izjašnjavamo za cjelovito viđenje svijeta i čovjeka: pored socijalne, političke i ekonomske za nas postoji i kulturna, etička i vjerska dimenzija čovjeka, na koju mi u našoj politici obraćamo pažnju.

3.2. Sloboda

Mi, narodnjaci, zalažemo se za pravo pojedinca na slobodno razvijanje osobe. Kao moralno biće čovjek je u stanju razumno i odgovorno odlučivati i djelovati. Zadatak politike je ljudima osigurati neophodan slobodan prostor. Sloboda podrazumijeva prava i obaveze. Onaj koji zahtijeva slobodu za sebe mora priznati

slobodu i drugima. Sloboda pojedinca nailazi na granice u slobodi drugih i odgovornosti za buduće generacije i za očuvanje stvorenog.

Čovjek se razvija u zajednici. Sloboda se ostvaruje kroz vlastitu odgovornost i suodgovornost. Svaki građanin u Bosni i Hercegovini treba osjetiti i ostvarivati slobodu u porodici, susjedstvu, na radu i u slobodnom vremenu, kao i u općini i državi. Ostvarivanje slobode pojedinca je etički nemoguće bez preuzimanja odgovornosti za sebe i za zajednicu. Mi se odupiremo protiv pogrešno shvaćenoga individualizma na račun drugih. Mi želimo osnažiti osjećaj za odgovornost i opće dobro, za obaveze i dobre građanske osobine.

Pravo koje štiti lično dostojanstvo čovjeka osigurava slobodu. Ono regulira određen i miran suživot ljudi u slobodi. Za ostvarivanje slobode potrebna je socijalna pravda. Slobodi ne smiju stajati na putu uvjeti u kojima neki čovjek živi. Zbog toga je zadatak politike da brani od nevolja, da otklanja ovisnost koja je neprimjerena i da osigura materijalne uvjete za slobodu. Osobno vlasništvo širi prostor slobode pojedinca da on može na svoj način urediti svoj život.

Vlastita dostignuća spadaju u slobodan razvoj osobe i naša zajednica ovisi o spremnosti njenih članova na dostignuća. Ona su jedan od osnovnih temelja za blagostanje i socijalni mir. Mi cijenimo ličnu spremnost za učinak i inicijativu pojedinca, ali čovjek svoje dostojanstvo i prava posjeduje bez obzira da li djelotvorno radi ili ne.

Uz slobodu pripada i spremnost da se ona zaštiti i da se bori za nju. Mi priznajemo princip odbrambene demokratije i pravne države. Onaj ko je slobodan ima i obavezu da se zauzima za slobodu onih čija je sloboda oduzeta. Mi želimo slobodu za sve, ne samo za nekolicinu. Sloboda ne smije biti ograničena na neke narode ili skupine u zajednici. Mi želimo doprinositi smanjenju siromaštva i ovisnosti, koje su nedostojne čovjeka i zalažemo se za pravo, socijalnu pravdu i demokratiju.

Mi se zauzimamo protiv svakog državnog tutorstva i nepotrebne kontrole.

3.3. Odgovornost

U skladu s našom slikom čovjeka, svaki pojedinac snosi odgovornost za svoje postupke, kao i odgovornost za svoje sugrađane i državnu zajednicu.

Problemi modernog društva moći će se rješavati onda kada svako preuzme odgovornost za svoj rad u privatnoj oblasti i u pozivu, kao građanin i kao političar u državi. Politika mora poticati preuzimanje i izvršavanje odgovornosti i djelovati protiv svakog nastojanja prebacivanja odgovornosti na anonimne institucije.

3.4. Solidarnost

Solidarnost podrazumijeva biti drugom na raspolaganju, jer su pojedinac i zajednica upućeni jedni na druge. Solidarnost je izraz socijalne prirode čovjeka i proizlazi iz obaveze da se vole bližnji. Svoje etičko mjerilo solidarnost dobija u čovjekovom dostojanstvu. Zacrtavanje cilja - omogućiti dostojanstven život za sve – obavezuje nas da djelujemo solidarno. Solidarnost stoga mora biti upućena prije svega onim ljudima koji ne mogu sami zastupati svoja prava.

Pojedinac i zajednica su ovisni o solidarnom sudjelovanju svih. Svako ima pravo i obavezu na solidarnost i svojim radom i ostvarenjima doprinositi da se zajednica svih može založiti za pojedinca. Mi podupiremo ovu međusobnu odgovornost pojedinca i zajednice. Osnovne forme solidarnosti su pomoć i potpora u neposrednom ophođenju – u porodici, među susjedima i u privatnim zajednicama. Ali, tamo gdje se mogućnosti pojedinca, slobodnih udruženja ili grupa nadi-laze, mora pomoći zajednica i država. Ona mora omogućiti i priuštiti odgovornu samopomoć u okvirima mogućnosti. Narodna stranka Radom za boljitak prihvaća ovu naizmjeničnu odgovornost, koja je jednako daleko udaljena od nevezanog individualizma i od kolektivizma.

Solidarnost se ne može zamisliti bez žrtava. Onaj koji očekuje pomoć i solidarnost od drugih mora i sam biti spreman pomoći drugima. Onaj ko se isključi iz ovoga i privređuje i živi samo za osobnu korist oduzima zajednici njen temelj za socijalni mir. Solidarnost obavezuje jake da se zauzmu za slabe i da svi skupa rade za dobrobit zajednice.

Solidarnost koja se živi je karakteristika naroda u njihovom međusobnom ophođenju. U Bosni i Hercegovini solidarnost je posebno potrebna nakon završetka rata. Mi možemo pronaći unutarnje jedinstvo samo ako svi građani Bosnu i Hercegovinu vide kao solidarnu zajednicu.

3.5. Pravednost

Svi su građani jednaki u svojim pravima i u svom dostojanstvu, a nejednaki u svojim sklonostima, sposobnostima, naklonjenostima i interesima. Pravednost ne znači «svakome jednako» nego «svakome njegovo».

Apsolutna pravda se ne može postići. Političko djelovanje nailazi na granice, jer čovjek nije savršen. Ali, mi se s izričitim naporom zalažemo za više pravednosti u našoj zajednici i za pravedan svijet.

Cilj pravednosti je što je moguće pravednije raspodijeljene šanse življenja,

otvoren pristup obrazovnim ustanovama, robama, radu i vlasništvu, kao i pristup mogućnostima sudjelovanja kod odlučivanja i suodgovornosti. Pravednost zahtijeva priznavanje osobnog rada i socijalno izjednačavanje za one koji bez svoje krivice ne mogu sudjelovati u radu.

Mi se zalažemo za pravedno, miroljubivo i demokratsko uređenje svijeta, koje treba svim stanovnicima svijeta omogućiti pravedan udio u njegovim dobrima kao i život dostojan čovjeka.

3.6. Rad

Rad je dio čovjekovog ličnog razvoja. On je pretpostavka za savladavanje zajedničkih zadataka i osnova svekolikog ljudskog razvoja. Volja za rad i spremnost na preduzetnički rizik se moraju poticati. Lični rad u porodici, društvu, politici, ekonomiji i kulturi trebaju biti mjerilo za prihod rada u okviru tržišno-ekonomskog uređenja kao i poslovnog i društvenog napredovanja.

Dostojanstvo čovjeka ostaje netaknuto njegovom radnom sposobnošću. Onaj ko ne može ili više ne može raditi ima pravo na pomoć. Niko ne smije biti prisiljen na rad koji prelazi njegove snage.

3.7. Sigurnost

Život u slobodi se može razvijati samo u pravnom uređenju kojem pojedinac može vjerovati. Zadatak države je suzbijati konflikte i osigurati političku i socijalnu sigurnost.

Za sigurnost su potrebni okvirni uvjeti, unutar kojih ljudi mogu planirati svoju budućnost. Oni obuhvaćaju unutarstvu i vanjsku sigurnost države, zaštitu tijela, života, slobode i vlasništva, osiguranost u starosti, bolesti i socijalnoj potrebi, ali isto tako i da se elementarna područja osobnog i socijalnog života kao što su odgoj, obrazovanje, kultura i religija mogu nesmetano razvijati.

Izjašnjavamo se za izgradnju pravne sigurnosti i protivimo se stalnim izmjenama pravnih okvirnih uvjeta.

Izjašnjavamo se za stabilno socijalno uređenje čija dugoročna mogućnost financiranja mora biti osigurana.

Državne funkcije sigurnosti moraju biti u službi slobode i pravednosti.

3.8. Partnerstvo

Izjašnjavamo se za partnersko društvo u kojem se nastali konflikti i suprotstavljeni interesi rješavaju mirno u duhu međusobnog poštivanja, spremnosti na razgovor i priznavanja zajedničkih vrijednosti.

Društvo karakterizira mnoštvo shvaćanja, interesa i skupina. To mnoštvo doводи do suprotnih stavova i konflikata. Zakonski ukorijenjene institucije i udruženja daju u okvirima socijalnog partnerstva značajan doprinos partnerskom rješavanju konflikata.

Zalažemo se za stvaranje partnerstva u svim oblastima života, u međuljudskoj oblasti, u braku i porodici, u ekonomskom i radnom životu, u politici i državi kao i u zajednici naroda. Najvažnije partnerstvo se ostvaruje u braku i u porodicama između roditelja i njihove djece.

Partnerstvo zahtijeva ukidanje neosnovanog nadređivanja i podređivanja, neopravdanih zahtjeva nadmoći kao i nejednakosti kod pristupa zanimanjima i mogućnostima življenja.

Partnerstvo u ličnoj oblasti znači da žene i muškarci međusobno priznaju svoju vlastitu vrijednost, da su odgovorni jedni za druge i da ravnopravno dogovore svoje zadaće unutar i van porodice. Mi želimo osigurati jednaka prava žene u porodici, na radnom mjestu i politici kao i u svim ostalim društvenim oblastima.

3.9. Supsidijarnost

Mi se izjašnjavamo za princip podjele zadaća u partnerskom društvu. Ono ne rješava svoje probleme isključivo kroz državu, već kroz mnoštvo drugih ustanova. To mnoštvo osigurava ljudima život u slobodi. Pojedincu i malim zajednicama treba omogućiti da svoje zadatke rješavaju samoodgovorno i time blisko stvarnom životu. Oni time rasterećuju nadređene zajednice kao i državu, koji na taj način mogu svoje snage djelotvornije upotrijebiti za planiranje i sprovođenje onih zadaća koje mogu samo oni obaviti. Stoga je potrebno preispitati postojeću podjelu zadataka te rasteretiti državu od onih zadaća koje druge državne ustanove mogu jednako dobro ili bolje provesti.

Mi zastupamo stajalište da pojedinac od zajednice treba zahtijevati samo ono što vlastitom snagom ne može učiniti.

Političko postavljanje zadaća zahtijeva jasno razgraničenje, odnosno podjelu zadaća, koja se proteže od lokalne do međunarodne razine. Princip federalizma

i autonomije općina i regija kroz srastanje država i naroda u Evropsku Uniju dobiva prioritetno značenje.

3.10. Sudjelovanje

Mi želimo da građani sudjeluju u političkim procesima koji određuju njihov život. Kroz sudjelovanje što većeg broja građana demokratija se može dalje razvijati i trajno se oduprijeti svim opterećenjima.

Mi se izjašnjavamo za reprezentativnu demokratiju, znači za zastupanje građana preko slobodno izabраних poslanika i preko demokratskih stranaka u parlamentima na različitim državnim razinama. Postupci izravne demokratije trebaju nadopuniti ovaj sustav.

Živoj je demokratiji potrebno sudjelovanje građana u javnoj diskusiji i kod političkih odlučivanja. Kvalitet demokratije mjeri se prema stupnju i oblikovanosti sudjelovanja kod odlučivanja i prema kontrolnim sustavima.

Potrebni preduvjeti za sudjelovanje su svijest o odgovornosti, tolerancija i kritička sposobnost donošenja odluke. Sudjelovanje kod društvenog obavljanja zadaća zahtijeva izraženu svijest odgovornosti za uvezivanje društvene i političke cjeline. Po potrebi se vlastiti i lokalni interesi moraju staviti iza osiguranja općeg dobra.

Značajna pretpostavka za sudjelovanje u demokratskom procesu su što obuhvatnije slobodne informacije o društvenim procesima kao i javnost odlučivanja.

3.11. Tolerancija

Demokratskom i pluralističkom društvu je nužan osnovni konsenzus o zajedničkim vrijednostima. Mi zagovaramo diferencirano, mnogostruko i otvoreno društvo.

Tolerancija je u modernom pluralističkom društvu svakodnevno potreban stav otvorene ljudskosti. Tolerancija znači uvažavanje drugačijeg mišljenja i poštivanje životnih ciljeva, namjera i savjesti drugoga. Onako kako se korijen tolerancije nalazi u dostojanstvu i slobodi čovjeka, tako je ona, također, ograničena osiguranjem dostojanstva i slobode čovjeka. Time su ljudska prava mjerilo tolerancije. Tolerancija ne dopušta kršenje humanosti i ljudskih prava i time se bitno razlikuje od moralne ravnodušnosti kao i od netrpeljivosti.

Savladavanje različitosti u modernom društvu zahtijeva od ljudi jak kulturni identitet. Preduvjet tolerancije nije izgubiti sebe, nego samopouzdanu potvrđivati vlastiti identitet koji doprinosi uspješnom i mirnom suživotu spolova, različitih kulturnih, vjerskih, etničkih i socijalnih oblika življenja. Tolerancija ne znači da sve pozicije imaju istu vrijednost ili da svi oblici življenja trebaju dobiti isti pravni i državni poticaj.

4. JAKA DEMOKRACIJA

4.1. Zadaće države

Tri naroda (Bošnjaci, Hrvati i Srbi) i nacionalne manjine čine građane države Bosne i Hercegovine. Svjesni ove činjenice, mi smatramo da je zadaća države osigurati osnovna prava i stvoriti pravne preduvjete za slobodan i nesmetan razvoj pojedinca u otvorenom društvu. Njena zadaća je štititi građanke i građane od unutarnjih i vanjskih opasnosti, zaštititi slabe i manjine, očuvati raznovrsnost društvenih snaga i osigurati očuvanje osnova življenja.

Principi pravne države su podjela vlasti, neovisnost sudova kao i zakonitost uprave i suđenja, vodeći računa o specifičnosti u Bosni i Hercegovini.

Građani, po našem shvaćanju, pored obaveza imaju i prava naspram države. To su pravo na saslušanje, sudjelovanje i brzo odlučivanje u svim predmetima koji ih se tiču, pravo na informacije i zaštitu ličnih podataka. Građani moraju biti sigurni da država radi za njihovu dobrobit.

Država stalno mora kritički provjeravati svoj oblik organizacije, redovito ga poboljšavati i modernizirati te stalno preispitivati svoje zadaće. Tamo gdje se javni zadaci mogu jednako dobro ili bolje ispuniti od privatnih ili slobodnih nosilaca usluga, država ih treba prepustiti istima. To posebice vrijedi za ekonomske djelatnosti države.

Država ne smije svoje građanke i građane staviti pod skrbništvo, već treba stvoriti okvirne uvjete i poticaje za rad, kako bi pogodovala njihovom slobodnom razvoju.

Javna uprava, također, podliježe principu učinkovitosti i mora se učinkovito, ekonomski i štedljivo odnositi prema novcu poreskih obveznika.

Država treba imati neovisnu i profesionalnu javnu službu koja je garancija pravne države i političke stabilnosti.

Teško razumljivi i nepregledni zakoni predstavljaju opasnost za pravnu državu. Mi se stoga trudimo da kod razvoja pravnog uređenja nastanu jasni i jednostavni pravni propisi. Stalna provjera smislenosti pravnih propisa treba djelovati protiv prijetećeg pozakonjenja svih oblasti života.

4.2. Građanska svjesnost o demokratskom zajedništvu

Naša slobodarska država može postojati samo zahvaljujući angažmanu svojih građana. Iz prava koja građanima može garantirati jedino država proizlaze obaveze građana za zajedničko dobro. Lojalnost, poštivanje prava i miran suživot karakteriziraju građanina jednako kao i punoljetnost, moć rasuđivanja i sloboda djelovanja.

Svaki pojedinac snosi odgovornost za zajedničku dobrobit. Smisao za građanstvo i svijest o odgovornosti pokazuju se na radnom mjestu, u porodici i susjedstvu, u službi za bližnje, angažmanu na političkom, kreativnom i društvenom nivou kao i u udruženjima koja rade na općem dobru. Ovakav rad ne smije dovesti do nepodnošljivih finansijskih opterećenja za pojedinca. Mi želimo ohrabriti što veći broj građana da se svjesno angažiraju na radu za demokratsko opće dobro.

4.3. Naša parlamentarna demokracija treba narodne stranke

Mi smatramo da našu mladu demokratiju treba dalje razvijati u dinamičkom političkom poretku koji izrasta iz suradnje građana i koji kroz kontrolu i raspodjelu vlasti osigurava njihovu slobodu. Parlamentarna demokracija je sistem u kojem se ujednačavaju interesi, na miran način rješavaju konflikti i balansiraju političke snage. Ona povezuje političko upravljanje s obavezom polaganja računa narodu koji kroz izbore daje ili uskraćuje svoje povjerenje. Reprezentativna demokracija može u velikoj mjeri doprinijeti stabilnosti našeg društva. Ona ne isključuje elemente neposredne demokratije. Ovi elementi mogu korisno nadopuniti reprezentativni sistem, prije svega na regionalnim razinama, ali ne treba isključivati ni narodni plebiscit na državnom nivou.

Političke stranke snose posebnu odgovornost za društvo i državu. One su nezamjenjiv element svake parlamentarne demokratije, one otvaraju društvene zahtjeve i politička pitanja, doprinose stvaranju političke volje i unose rezultate u parlamente. One daju kandidate za parlament i vladu. Političke stranke ostvaruju svoj zadatak u pluralnom društvu kada u konkurentskoj borbi za odgovornost, koja nosi sa sobom upravljanje, daju na odlučivanje jasne i osobne alternative. Onaj ko se u demokratskoj stranci angažira za naše društvo zaslužuje priznanje za to. Bez ovakvog se angažmana ne može ostvariti naša demokracija.

Kao narodna stranka, mi smo u mogućnosti povezati najraznovrsnije interese iz svih slojeva našeg društva i urediti ih kao opću dobrobit. Proces formiranja mišljenja i donošenja odluka u narodnoj stranci, koji se provodi po principima demokracije unutar same stranke, olakšava demokratski proces u cjelini i ublažava prijeteće konflikte u otvorenom društvu. Stranke koje sebe vide kao zastupnike

interesa samo određenih slojeva ili grupa u društvu nisu u stanju raditi na ovakav način.

Kao i svaka druga društvena organizacija, stranke tendiraju ukrućivanju svojih struktura i ritualizaciji procesa donošenja odluka. Mi vidimo opasnost otuđivanja između stranaka i građana ukoliko se o političkim pitanjima odlučuje samo sa stanovišta očuvanja ili dobivanja vlasti. Za nas je odluka, koja je donesena stručno i etički odgovorno, važnija nego dobivanje većine u parlamentima i pozicija vlasti. Politički stav se mora formirati na temeljima poštenja i tolerancije, sposobnosti za kompromise i transparentnosti, ali i na temelju privrženosti.

Nama u Narodnoj stranci Radom za Boljitak stalna je zadaća uređivanje stranke na takav način da naši članovi i svi zainteresirani građani imaju dovoljno mogućnosti za suradnju. Mi želimo krenuti novim putom u unutarnjoj strančkoj demokratiji. Prije svega, mora se nastojati da svi članovi mogu direktno sudjelovati u formiranju političkog stava u samoj stranci. Mi nastojimo pridobiti osobe koje nisu članovi stranke, a zbog svoga su integriteta, svoje kompetentnosti i spremnosti na rad priznati u društvu. Mi također želimo pridobiti građane na mogućnost suradnje u pojedinim vremenski i tematski ograničenim projektima. Mi očekujemo od naših nositelja službi i mandata da imaju samostalnu poziciju i neovisnost o interesnim skupinama, duhovnu samostalnost, sposobnost prosuđivanja i snagu da se odupru svakom oportunistu, jednako kao i iskrenost i integritet. Da bi se što većem broju ljudi omogućilo političko djelovanje, mora se isključiti nagomilavanje dužnosti i mandata, koje je neopravdano sa stručne strane.

Mi se zalažemo za politiku koja je bliska građaninu i želimo osnažiti lokalno samoupravljanje. Mi odajemo priznanje i potpomažemo dobrovoljni politički angažman mnogih žena i muškaraca u gradovima i općinama, koji žrtvuju svoje slobodno vrijeme za ovakav rad. Komunalno-političke odluke bi trebale – u tolikoj mjeri koliko je moguće – uključivati i odlučivanje građana. Mi tražimo razgovor i suradnju sa značajnim društvenim snagama, kao što su udruženja, savezi i vjerske zajednice. Mi želimo pojačati rad sa slobodnim skupinama i inicijativama koje stručno i uz punu odgovornost daju pečat javnom životu i želimo ih ohrabriti da preuzmu mandate i službe u odgovornosti Narodne stranke Radom za Boljitak.

Mi želimo da se političke stranke povuku iz onih parlamenata i institucija za koje im ne pripada politički mandat i pravo na demokratsku legitimaciju. U naše poimanje politike spada i priznavanje njenih granica. Mi želimo naše snage koncentrirati na one zadatke kod kojih smo mi traženi kao politička stranka.

4.4. Mediji

Neovisni mediji su nužan, sastavni dio kulture slobodnog demokratskog društva. Zbog toga što stavljaju političke teme na debatu, komentiraju i kritiziraju i sami su politički faktor. Kao takvi moraju priznati da javnost od njihovih djelatnika zahtijeva stručnu kvalifikaciju i samokontrolu.

Kvalitet i raznolikost su ciljevi medijske politike koja je svjesna odgovornosti. Kako bi osigurali raznoliko medijsko okruženje s neovisnim medijima, potrebno je spriječiti neobuzdanu koncentraciju medija kroz zakone o monopolu.

U oblasti radija i televizije treba omogućiti uređeno supostojanje javno-pravnih i privatnih radijskih i televizijskih stanica. Javno-pravna stanica mora kao elektronski izlog Bosne i Hercegovine ispuniti zadaću koja je usmjerena ka kvalitetnom pružanju informacija i kulturnih sadržaja. Ona nosi posebnu odgovornost za očuvanje regionalnih kulturnih identiteta.

Mi želimo zaštititi privatnu sferu svakog čovjeka od svakog oblika medijskog izvještaja.

4.5. Država i vjerske zajednice

Kroz propovijed o Bogu, vjerske zajednice upućuju na stvari izvan naše egzistencije i doprinose davanju smisla života mnogim ljudima. One imaju posebno značenje za orijentiranje u vrijednostima naše zajednice. Pored toga, one uzorno rade na socijalno-karitativnom polju i odgoju.

Država mora osigurati vjerskim zajednicama pravo da svoje poslove autonomno uređuju kao i slobodu vršenja svojih dužnosti u zajednici. Da bi se omogućila samostalnost i izvršavanje zadataka mi se zalažemo za uvođenje sustava vjerskog doprinosa. Mi izričito podupiremo doprinos vjerskih zajednica, njihovu suodgovornost i sudjelovanje za sveopće dobro. U očuvanju osnovnih vjerskih vrijednosti naše slobodarske demokratije, prije svega u nepovredivosti dostojanstva pojedinca, vidimo zajednički zadatak Narodne stranke Radom za boljitak i vjerskih zajednica.

Narodnu stranku Radom za boljitak u Bosni i Hercegovini čine ljudi koji pripadaju različitim religijama. Mi poštujemo ljudsko religijsko uvjerenje. Mi se zalažemo za pravni poredak koji garantira neotuđivo pravo slobodnog iskazivanja religijske pripadnosti.

4.6. Borba protiv kriminala i sigurnost

Mi želimo društvo u kojem se svi mogu kretati slobodno i osjećati se sigurno. Tijelo, život, sloboda i vlasništvo moraju, kao pravna dobra, biti učinkovito zaštićeni.

Zadaća države je učinkovito provođenje zakona. Izvršavanje državnog monopola moći mora biti vezano za pravo i zakon. Ono ne znači državnu svemoć, nego maksimalnu pravnu sigurnost za građanke i građane.

Protiv primjene sile i kriminaliteta treba se dosljedno i djelotvorno boriti svim sredstvima pravne države. Izvršna vlast i sudstvo moraju imati na raspolaganju sve instrumente potrebne za ispunjenje tih zadaća. Za to im je potrebna podrška svih građana. Svaka građanka i svaki građanin svojim vlastitim ponašanjem nose suodgovornost za unutarnji mir u državi.

Mi se zalažemo za brzo i dosljedno kažnjavanje svih kršenja zakona. Dugogodišnji sudski sporovi potkopavaju povjerenje građana u pravnu državu. Kršenje zakona i kazna moraju međusobno stajati u primjerenom odnosu. Kazneni zakon mora uvažiti provjerene zakonske tradicije kao i promjene usljed razvoja društva i poimanja vrijednosti.

Borba protiv zloupotrebe droga i s tim povezan kriminalitet predstavljaju poseban izazov našoj sigurnosnoj politici. Odbijamo legalizaciju lakih i teških droga kako ne bismo spustili stepenicu prepreke kod mladih. Mi se zalažemo za preventivno i sveobuhvatno podučavanje o drogama u školama i za izgradnju ustanova za brigu o ovisnicima.

5. EKOLOŠKA I SOCIJALNA TRŽIŠNA EKONOMIJA

5.1. Principi ekološke i socijalne tržišne ekonomije

Mi se zalažemo za ekološku i socijalnu tržišnu ekonomiju, jer ona, više od bilo kojeg ekonomskog ili društvenog političkog poretka, ostvaruje naše osnovne vrijednosti. Njene su osnove učinkovitost i socijalna pravednost, konkurencija i solidarnost, vlastita odgovornost i socijalna sigurnost. Ona povezuje želju pojedinca za učinkovitošću i socijalnim izjednačavanjem u našem društvu i stvara, u okvirima svog ekološkog poretka, preduvjete za očuvanje onog što je stečeno.

Mi vjerujemo u stvaralačke sposobnosti čovjeka da se razvije u slobodi i odgovornosti. Nama je poznato da čovjek može zloupotrijebiti svoje sposobnosti i da može privređivati, ne uzimajući u obzir socijalna i ekološka pitanja. Zbog toga država mora postaviti okvirne uvjete kako bi ojačala snage samoreguliranja u ekonomiji i kako bi se svi sudionici u ekonomskom životu obavezali na poštivanje socijalnih i ekoloških zahtjeva, a pri tome su principi konkurencije i socijalnog kao i ekološkog poretka povezani i međusobno se uvjetuju. Mi želimo razvijati ekološku i socijalnu tržišnu ekonomiju kako bi se ojačala lična inicijativa, više sudjelovalo u ekonomskom i društvenom napretku i učinkovito zaštitila prirodna okolina.

5.2. Tržište i konkurencija

Tržište i konkurencija su središnji elementi našeg ekonomskog poretka i kroz decentralizaciju moći omogućavaju slobodu. Slobodarskoj demokratiji odgovara tržište kao organizacijska forma ekonomije. Konkurencija pospješuje želju pojedinca da radi što bolje i na taj način istovremeno služi i dobrobiti društva. Tržište i konkurencija omogućuju učinkovito i povoljno snadbijevanje robama i uslugama, brinu se da proizvodnja bude usklađena sa željama potrošača, pospješuju investicije i prisiljavaju stalnu racionalizaciju. Međutim, ako imamo više državnog uplitanja, a manje tržišta to u više slučajeva dovodi do smanjenja spremnosti na rad onih koji su sposobni da rade i na taj način do manje blagostanja i slobode za sve. Ali tržište samo od sebe ne može stvoriti socijalnu pravednost. Pravednost u učinkovitosti na tržištu nije isto što i socijalna pravednost. Zbog toga ekološka i socijalna tržišna ekonomija povezuje poredak na tržištu i poredak socijalne učinkovitosti u jednu politički uređenu cjelinu. Pri tome mora uvažiti princip: što je moguće više tržišta kako bi se ojačala vlastita inicijativa, spremnost na rad i samoodgovornost pojedinca, a onoliko državnog uplitanja koliko je potrebno da bi se očuvala konkurencija i socijalni i ekološki poredak na tržištu.

U slobodan i socijalan ekonomski poredak spada i privatno vlasništvo koje sa

sobom nosi i društvene obveze. Privatno vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju je preduvjet za isplativo i brižljivo korištenje dobara, čija je količina ograničena, kao i za učinkovitost i produktivnost u ekonomiji. Osnovni preduvjeti za slobodno ekonomsko djelovanje su, također, sloboda pri zaključivanju ugovora i vršenju zanatskih djelatnosti, sloboda prijavljivanja sjedišta djelatnosti, slobodan izbor zanimanja kao i šanse za dobit ili rizik gubitka.

5.3. Privredni socijalni poredak

Ekonomski i socijalni poredak su neodvojivo vezani jedan s drugim. Oni se međusobno dopunjuju i ograničavaju. Ekonomska politika koja ne vodi računa o socijalnoj pravednosti ugrožava socijalni mir i istovremeno dovodi do gubitaka u državnoe ekonomiji i do društvene nestabilnosti. Naša socijalna politika poretka povezuje u sebi principe humanitarnosti i ekoomičnosti kao i pravednost u radu i raspodjeli rezultata rada. Ona je usmjerena ka jačanju vlastite odgovornosti, ličnoj pomoći i aktivnoj solidarnosti.

Socijalno partnerstvo je od posebne važnosti za naš socijalni poredak i za uspjeh naše ekonomije. Kada napravimo poređenje sa drugim industrijskim zemljama, postaje jasno kako se mora visoko cijeniti produktivna snaga socijalnog mira. U socijalno partnerstvo spadaju, u jednoj ekološkoj i socijalnj tržišnoj ekonomiji, prije svega suodlučivanje, samoupravljanje u socijalnom osiguranju, učešće radnica i radnika u imovini i autonomija u sklapanju kolektivnih ugovora.

Autonomija u kolektivnim ugovorima je važan faktor našeg socijalnog mira. Ideja o partnerstvu zahtijeva postojanje funkcionalnih sindikata i radničkih udruženja. Partneri pri zaključivanju kolektivnih ugovora snose posebnu odgovornost za potpunu zaposlenost, stabilnost vrijednosti novca i razvoj, a na taj način i za sveopće dobro. Osim toga, u osnovne elemente našeg socijalnog poretka spadaju i djelotvorna zaštita radnika, suodlučivanje i sudjelovanje radnika u imovini i socijalno partnerstvo isto kao i jednakost žena i muškaraca.

5.4. Ekološko uređenje

Naša odgovornost za ono što je stvoreno mora voditi i naše ekonomske aktivnosti. Moramo od povezanosti čovjeka, prirode i okoline stvoriti princip našeg djelovanja. Osnovu ekološkog poretka čine principi da odgovornost snosi onaj ko je prouzrokovao štetu i da se radi na sprečavanju nastanka štete. Mi želimo da u budućnosti troškove za propuštenu brigu o prirodi i za korištenje prirode snose oni koji su ih kroz svoje ponašanje kao proizvođači ili potrošači prouzročili.

Tržišno-ekonomski motivi i zakonski okviri su instrumenti za ostvarivanje

ovih ciljeva. Kroz oba ova instrumenta može se izraziti ograničenost prirodnih dobara. Polazeći od odgovornosti pojedinca u ekološkoj i socijalnoj tržišnoj ekonomiji, mi se zalažemo da se prvo iskoriste sve mogućnosti za kooperaciju pa tek onda da se primjenjuju državne regulative. Mi ćemo i u budućnosti trebati ekološke zakone i pravo sa zakonskim odredbama i zabranama, graničnim vrijednostima, nalogima i zahtjevima za odobrenje da bi se djelotvorno odbranili od neposrednih opasnosti za čovjeka i okolinu. Da bismo inovativnu snagu i dostignuća u ekonomiji snažnije stavili u službu zaštite okoline, želimo ubaciti više ekoloških elementa u porezno pravo, u naknadu zaštite okoline, mogućnost kompenzacije, reguliranje certifikata i reguliranje odgovornosti. Tako što ćemo na ovaj način kroz tržišno-ekonomske motive nagrađivati one koji čuvaju okolinu, a iskorištavanje prirode opteretiti troškovima, mi slijedimo put uravnoteženju vrijednosti i jačamo vlastitu inicijativu za očuvanje prirode.

Mi, narodnjaci, nastojimo pridobiti ljude za novo poimanje blagostanja i razvoja. Važna sastavnica blagostanja jeste okoliš u kojem čovjek rado živi. Razvoj je puno više od samog umnžavanja dobara i usluga. Naše novo poimanje razvoja obuhvaća korištenje prirodnih resursa na način koji omogućava njihovo očuvanje kroz upotrebu najmodernijih proizvodnih metoda i obuhvaća put do ekološki uravnoteženih cijena za iskorištavanje prirode.

5.5. Poboljšati konkurentsku sposobnost Bosne i Hercegovine

Zbog promjena koje su se desile u Bosni i Hercegovini, Evropi i svijetu, naša ekonomska lokacija stoji pred novim izazovima u ekonomskom, tehnološkom i socijalnom pogledu. Moramo poboljšati našu ekonomsku konkurentnost i sposobnost zbog ujedinjenja evropskog ekonomskog prostora i zbog povećane razmjene sa zemljama iz okruženja, globalizacije tržišta i rastuće globalizacije na svjetskim lokacijama kako bismo dugoročno mogli očuvati socijalnu sigurnost i životne uvjete naraštajima koji dolaze.

Radi jačanja ekonomske lokacije Bosne i Hercegovine mi se zalažemo za:

- Smanjenje državnog udjela i smanjivanje poreza i naknada;
- Poboljšanje obrazovanja i daljnjeg školovanja, nauke istraživanja i njihove infrastrukture;
- Unapređivanje budućih tehnologija i zaštite okoliša;
- Privatizaciju;

- Deregulaciju i smanjenje birokratskih propisa i obaveza kao i ubrzanje postupka izdavanja dozvola;
- Fleksibilnije radno vrijeme i duže trajanje rada mašina kao i njihovo međusobno usklađenje;
- Poboljšanje informatizacijske i saobraćajne infrastrukture;
- I, prije svega, osiguranje našeg socijalnog mira i socijalnog partnerstva.

Kako bismo osigurali i poboljšali ekonomsku poziciju Bosne i Hercegovine kao ekonomski održive lokacije, mi se zalažemo za ulazak u evropsku ekonomsku i monetarnu uniju.

5.6. Finansijska i ekonomska politika

Ovdje su potrebne strukturalne promjene i preraspodjele, smanjenje izdataka i povećanje učinkovitosti. Mi se zalažemo za što bržu uspostavu uprave za indirektno oporezivanje i uvođenje PDV-a. Kroz deregulaciju, smanjenje birokratizacije i privatizaciju želimo postići učinkovitije izvršavanje javnih zadataka uz manje troškove. Želimo da jedan dio javnih zadataka u većoj mjeri bude finansiran kroz posebne naknade (takse) i kroz vlastito učešće u dijelu finansiranja. Ovo će povećati transparentnost troškova javnih zadataka, utjecati povoljno na konkurentnost i dovesti do štedljivog i povoljnog ophođenja prema javnim uslugama.

Osnovna ideja socijalne pravde ne smije se uzimati u obzir samo kod primalaca državnih usluga, prije svega socijalnih usluga, nego i kod opterećenosti onih koji plaćaju poreze i članarine. Ovdje se ne radi samo o pravednosti pri raspodjeli, nego i o pravednosti u privređivanju. Porezi i izdaci ne smiju usporavati privatnu inicijativu i sposobnost privređivanja radnika i poduzetnika.

Mi želimo na srednjoročnim osnovama reducirati ukupno opterećenje porezima i nanovo uspostaviti naš poreski sistem. Opterećenje proizvodnih faktora kao što su kapital i rad kroz direktne poreze je preveliko. Mi želimo uvođenje nižih stopa direktnih poreza, ali i širu poresku osnovicu sa manje poreskih povlastica i izuzetnih slučajeva. Ovo ide u prilog pojednostavljenju, a istovremeno i poreskoj pravednosti. Prvo ćemo morati porezima snažnije opteretiti luksuznu potrošnju, naročito potrošnju energije i zagađivanje okoline. Pošto ćemo poreski sistem ekonomski i ekološki nanovo usmjeriti otvorit ćemo put za daljnji razvoj ekološkog i socijalnog tržišnog ekonomije. Materijalni kapital ne smije biti u lošijem položaju nego finansijski kapital što se tiče oporezivanja.

5.7. Politika konkurencije

Sloboda pojedinaca i otvorenost društva su preduvjeti za postojanje konkurencije. Postojanje konkurencije je, s druge strane, temelj za raznolikost mogućnosti. Mi želimo osigurati individualnu pravednost u korištenju mogućnosti, držati tržište otvorenim i spriječiti nepoštenu konkurenciju. Tamo gdje koncentracija ekonomske moći ugrožava princip konkurencije, dovodi se u pitanje mogućnost izbora građana i djelovanje tržišta. Zbog toga država mora raditi protiv koncentracije ekonomske moći.

Mi se zalažemo za prilagođavanje posebnih konkurentsko-pravnih reguliranja u oblastima prometa, osiguranja, banaka, energije i opskrbljivanja, zapošljavanja i slobodnih zanimanja općim pravilima o konkurenciji.

5.8. Strukturna politika

Potrebno je privatizirati industrijska mješovita preduzeća i druga preduzeća koja pripadaju državi. Osim toga, mogla bi biti privatizirana i postrojenja u infrastrukturi u oblasti prometa, javnog planiranja, opskrbe vodom i otpadnih voda kao i u oblasti energije i upravljanja otpadom u onoj mjeri koliko je to moguće. Privatno ekonomsko preduzetničko djelovanje, koje se rukovodi tržištem i kontrolira kroz tržište, osigurava na najbolji način ekonomsku učinkovitost i prilagođavanje uvjetima na tržištu koji su podložni stalnim promjenama. Socijalna zaštita se odvija kroz instrumente koji omogućavaju izjednačavanje i pružanje pomoći u socijalnoj politici i u politici zapošljavanja, ali u pravilu ne kroz preduzetničko djelovanje od države.

Da bi se moglo opstati u međunarodnoj konkurenciji neophodne su kontinuirane promjene u strukturi ekonomije. Ove promjene moraju biti prepuštene samom konkurentskom djelovanju tržišta. Državno usmjeravanje ekonomije nije u stanju izvesti promjene. Zadatak strukturne politike može biti samo da unapređuje sposobnost prilagođavanja poduzeća i zaposlenih i da socijalno osigura promjene u strukturi.

5.9. Mala i srednja preduzeća

Sposobnost privređivanja ekološke i socijalne tržišne ekonomije zasniva se na uravnoteženoj strukturi malih, srednjih i velikih preduzeća. Nama je potrebna ekonomska snaga, bogatstvo ideja i želja za uspjehom malih i srednjih preduzeća sa njihovom brzom inovacijom i razvojnom dinamikom. Ekonomija srednje klase je od velike važnosti za očuvanje i stvaranje novih radnih i obrazovnih mjesta. Mala i srednja preduzeća su neizostavna radi održanja konkurencije. Ona uvijek

daju priliku da se iz radnog odnosa pređe u samostalne preduzetnike i ona su preduvjet za decentralizaciju ekonomske moći.

Mala i srednja preduzeća imaju mnogo prednosti, jer su mnogo fleksibilnija, mogu brže donositi odluke i imaju manje birokratije, ali ona djelomično imaju nedostatke u konkurenciji s velikim preduzećima. Zbog toga je neophodno za njih omogućiti olakšice, prije svega u oporezivanju i pri formiranju vlastitog kapitala.

Mi trebamo više preduzetnika i preduzetnica i stoga im želimo olakšati korak u ekonomsku samostalnost. Naša ekonomija mora ponuditi šansu za samostalnost onim preduzetnicima koji su svjesni učinka i spremni na rizik. Zbog toga, mi se čvrsto zalažemo za pojačano unapređenje srednje klase i uvažavanje preduzetničke inicijative.

5.10. Nauka, istraživanje i tehnika

Suradnja nauke i istraživačkog rada sa ekonomijom u Bosni i Hercegovini se mora poboljšati kroz primjenu osnovnih saznanja na konkretne proizvode i usluge, koji će biti konkurentni na tržištu. Od ekonomije se zahtijeva da se, pored istraživanja u cilju proizvodnje, pojačano posveti i temeljnom istraživačkom radu. Pri tome informatička tehnologija ima poseban strateški značaj za nauku i ekonomiju. Brze i pouzdane informatičke mreže su važna investicija u budućnost na našim područjima.

Neophodno je imati kontinuiran i dugoročan dijalog između države, ekonomije i nauke o težištima u istraživačkom radu i o procjenama dugoročnih tehnoloških razvojnih linija, sve ovo s ciljem da se uvežu snage, izrade i kroz rad sprovedu dugoročne perspektive.

Država ne može i ne smije propisivati tehničke inovacije. Preduzeća su u stanju da najbolje procjene potrebu za istraživačkim radom na razvoju novih tehnologija i proizvoda u skladu sa razvojem tržišta. Zbog toga su primjenjiv istraživački rad i inovacije osnovni zadaci ekonomije. Ekonomija može kroz svoj dugoročan angažman u tehnologiji stvoriti preduvjete za konkurentnost na međunarodnom tržištu i za ekonomski uspjeh. Pri tome je ponekad djelotvornije poboljšati okvirne uvjete za inovacijski rad nego uključiti državna sredstva za pomoć u inovacijama. Zbog toga su od posebnog značaja smanjenje birokratiziranja i deregulacija, kako bi se ekonomija, istraživanje i tehnologija mogli neometano razvijati.

Istraživačka i tehnološka politika nadilaze u velikoj mjeri pitanje Bosne i Hercegovine kao ekonomske lokacije. Nauka i tehnologija daju pečat našoj cijeloj

zajednici i važan su potencijal za uređenje naše budućnosti. Etičke granice i zahtjevi koji se postavljaju proizlaze iz naše odgovornosti za dostojanstvo čovjeka i za očuvanje onoga što je stvoreno.

5.11. Energija i sirovine

Osnova našeg ekonomskog razvoja jeste sigurna i za prirodu neškodljiva opskrba energijom i sirovinским materijalima. Mi želimo dosegnuti najviši stupanj učinkovitosti s ciljem smanjenja korištenja primarne energije. Želimo konzekventno iskoristiti mogućnosti za uštedu energije u industriji, prometu i domaćinstvima. To je najbolji način uštede energetske izvora i sprečavanja zagađivanja okoliša. Mi se zalažemo i za smanjenje zagađivanja okoliša koje nastaje korištenjem fosilnih goriva, a dajemo prioritet proizvodnji energije iz obnovljivih izvora. Ovdje cijena mora da bude odlučujući regulirajući faktor.

5.12. Saobraćajna politika

Saobraćajna politika ima odlučujući utjecaj na kvalitet življenja ljudi i njihovu mobilnost, na zagađenost prirode i okoliša kao i na učinkovitost i konkurentnost ekonomije. Mi se zalažemo za izgradnju, rekonstrukciju i modernizaciju mreže magistralnih putova kao i za izgradnju međunarodnih koridora kroz Bosnu i Hercegovinu. Visoke investicijske potrebe, prije svega u oblasti cestovnog, željezničkog i vodenog prometa, ne mogu se pokriti samo iz državnih sredstava. Zbog toga se moraju iskoristiti mogućnosti privatnog finansiranja (koncesija) u saobraćajnu infrastrukturu i refinansiranje kroz naknadu za korištenje usluga prijevoza. Mi se zalažemo za reguliranje troškova za saobraćajne puteve na nivou Evrope.

5.13. Poljoprivredna politika

Ratarstvo, šumarstvo i prehrana, vinogradarstvo i povrtlarstvo kao i ribarstvo su značajni ekonomski faktori. Oni su i dio seoske kulturne tradicije. Mi želimo sposobnu, raznovrsnu i za prirodu podnošljivu poljoprivredu, sa seoskom tradicijom. Bosanskohercegovačkoj poljoprivredi se mora na evropskom tržištu osigurati razvoj koji će osigurati njenu konkurentnost. Promjene u strukturi koje se događaju moraju biti socijalno ublažene i iskorištene za poboljšanje konkurentne sposobnosti. Naša je vizija preduzetan poljoprivrednik koji radi u vlastitoj odgovornosti. Poljoprivreda i šumarstvo su izvodivi u formi porodičnih dobara, ali i kao druge pravne i ekonomske forme. Pri tome želimo osigurati široko vlasništvo nad zemljištem i tlom.

Reforma u agrarnoj politici EU je usmjerena ka trajnom ublaživanju pritiska

na tržište i stabilizaciji prihoda poljoprivrednika. Agrarna politika se u budućnosti treba više orijentirati ka principima ekološkog i socijalnog tržišnog ekonomije. Mi se i ovdje oslanjamo na princip učinkovitosti i odbijamo birokratizaciju i prekomjerna ograničenja preduzetničkog duha.

Uvrštavanje najvažnijih elemenata agrarne reforme u GATT (opći sporazum o tarifama i trgovini) jeste preduvjet za osiguranje budućnosti multifunkcionalne poljoprivrede u Bosni i Hercegovini i Evropi. Kao središnji instrument globalnog upravljanja, Evropa mora i u budućnosti sprovesti djelotvornu zaštitu svog agrarnog tržišta od vanjskih utjecaja.

Socijalna sigurnost poljoprivrednika i njihovih porodica ima veliku vrijednost za nas. Pri tome se mora povesti računa o učinkovitosti, velikoj vlastitoj odgovornosti i suradnji ostalih članova domaćinstva.

Poljoprivreda i ubuduće ima primarni zadatak da proizvodi zdravu i visoko kvalitetnu hranu u skladu s prirodom. Nove mogućnosti i nova tržišta za poljoprivredu i šumarstvo mogu se otvoriti uz primjenu regenerativnih sirovina. Poljoprivreda i šumarstvo ispunjavaju neizostavnu društvenu zadaću, kroz njegovanje i održavanje našeg kulturnog krajolika. Poseban učinak na intenzivnoj zaštiti prirode mora biti nagrađen i treba u prvom redu biti reguliran kroz ugovore. Mi se zalažemo da se zakonski okviri za zaštitu životinja, prirode i okoline, kao i druga pitanja, koja su u vezi sa međusobnom konkurentnošću, harmoniziraju i na zajedničkom evropskom tržištu.

5.14. Stambena politika

Bosna i Hercegovina raspolaže velikom raznovrsnošću u pogledu gradskih i seoskih životnih prostora. Način na koji će se dokazati naše ekonomske lokacije zavisi i od toga da li naši gradovi i regije mogu dati atraktivne ponude za stanovanje preduzetnika, njihovih radnika i porodica. Želimo potpomoći samostalan razvoj seoskih područja. Veći gradovi i zbijeni centri su prilično opterećeni. Naša politika gradnje gradova želi poboljšati kvalitet života da kroz pregledne životne prostore djeluje protiv anonimnosti i da olakša zajednički život između različitih generacija. U to spadaju i životni prostori koji su pravljani po mjeri porodica i starijih ljudi kao i uređenje okoliša prema potrebama djece.

Nama je potrebno više građevinskog zemljišta za gradnju stanova, jednostavniji građevinski standardi i propisi, skraćeni rokovi i olakšice pri dobivanju građevinskih odobrenja. Mi smo odlučno protiv špekulacija sa građevinskim zemljištem, posebno u stisnutim prostorima i unutarnjim gradskim područjima. Socijalna obaveza, koju vlasništvo nosi sa sobom, zahtijeva da se raspoloživo gra-

devinsko zemljište stavi na raspolaganje. Za gradnju novih stanova je neophodan tržišno-ekonomski koncept koji mora imati isplative investicije i da je u tom konceptu osigurano raspolaganje svojim vlasništvom.

Kako bi se udovoljilo socijalnim i ekološkim zahtjevima neophodna je uravnoteženost između izgrađenih i zelenih površina, stambenih i tržnih oblasti, prolaznog prometa i zona bez prometa, ponuda za radno mjesto i za korištenje slobodnog vremena. Zaštita i njega spomenika su, u svakom slučaju, dio naše politike u izgradnji stanova i kulturnoj politici.

6. NOVI DRUŠTVENI UGOVORI

6.1. Osnovno

Mi polazimo od društvenog uređenja koje pojedincu omogućuje najbolji mogući razvoj i u kojem članovi zajednice preuzimaju, u ime zajednice, obvezu da socijalne zadaće i terete zajednički nose i pravedno raspodijele.

Promjene u sastavu stanovništva, izmijenjeni uvjeti življenja, suživot starih i novih vrijednosti kao i promijenjeni okvirni uvjeti u gospodarstvu i međunarodnom okruženju zahtijevaju novo društveno izjednačenje. Novi društveni ugovori trebaju biti osnova za solidaran suživot ljudi obaju spolova, svih starosnih skupina i zanimanja i svih socijalnih slojeva. Mi pri tome polazimo od dobrovoljne suglasnosti između jednakovrijednih partnera o njihovim pravima i obvezama. Novi društveni ugovori moraju snositi odgovornost i prema nadolazećim naraštajima.

Solidarnost se ne smije krivo shvatiti isključivo kao zadaća države. Socijalni angažman svih građanki i građana u malim skupinama i privatnim ustanovama kao i u dobrovoljnim zajednicama je nužan za uspjeh općeg dobra.

Politika mora stvoriti okvirne uvjete koji, očuvanjem osobne slobode i najveće moguće samostalnosti pojedinca, jamče socijalnu sigurnost i pravednost kao i društvenu integraciju.

6.2. Ravnopravnost i partnerstvo žene i muškarca

Ravnopravnost za nas znači da neovisno o spolu važi pravo na slobodno razvijanje ličnosti. Cilj naše politike znači ostvarivanje ravnopravnosti žene i muškarca u partnerskom društvu. Mi želimo otkloniti postojeću neravnopravnost žena u porodici, u radnom svijetu, politici i svim ostalim društvenim oblastima. Mi želimo da se žene i muškarci mogu razvijati u slobodi i odgovornosti kako odgovara njihovim sklonostima, nadarenostima i željama. Partnerstvo podrazumijeva da se žene i muškarci međusobno priznaju u svojim različitostima, da su odgovorni jedni za druge i da u porodici i izvan nje ravnopravno dogovaraju svoje zadatke.

U današnjem vremenu razvilo se novo poimanje o ulozi žene i muškarca. Racionalnost i socijalne vrijednosti su neophodne u svakoj sferi života, kao i stručno znanje, kreativnost i spremnost na potporu i oni se ne mogu razdvajati prema spolu. Mi se zalažemo da država i društvo, u odgovarajućoj mjeri, potpomognu stvarno sprovođenje ravnopravnosti. Osim onog što je već postignuto, potrebne su jednake šanse i mogućnosti napredovanja u poslovnom svijetu, bolje vredno-

vanje porodičnih poslova i bolje mogućnosti za usklađivanje porodice i poslovnog života.

Nama je potrebno više društvenog angažmana žena u strankama i drugim organizacijama, kako bi one u njih mogle ugraditi svoja specifična stajališta i iskustva. Zbog toga mi, narodnjaci, na svim nivoima u našoj stranci trajno podupiremo sudjelovanje žena. Partnerstvo u politici zahtijeva da se žene i muškarci međusobno priznaju u svom stručnom znanju, životnom iskustvu i sposobnosti prosudbe i da to prihvate kao nešto što je neizostavno za političko donošenje odluka.

Mi u Narodnoj stranci Radom za boljitak zalažemo se za:

- Prošireno priznavanje rada u porodici i njegovo uvezivanje u socijalni sistem osiguranja;
- Jednakost u mogućnostima i u zaradi, kao i za otklanjanje neravnopravnosti u poslovnom životu;
- Bolje mogućnosti usklađivanja porodice i poslovnog života;
- Veće sudjelovanje žena u vodećim zadacima, političkim mandatima i službama kao i u svim društvenim oblastima.

6.3. Porodica – temelj društva

Porodica je najpostojaniji oblik zajedničkog života u društvu. U porodici ljudi doživljavaju sigurnost, privrženost i solidarnost između generacija. U porodici se najbolje mogu razvijati osobine i sposobnosti koje su preduvjet i temelj za slobodno i odgovorno društvo: ljubav i povjerenje, tolerancija i obzirnost, spremnost na žrtvovanje i suodgovornost, samostalnost i punoljetnost. Za nas je porodica temelj društva. Zbog toga mi se zalažemo za finansijsku potporu porodice i za priznavanje porodičnog rada u društvu. Zajedništvo u porodici je preduvjet za zajedništvo u zajednici.

Brak je najvažnija slika o zajednici žene i muškarca. On je najbolja osnovica za zajedničku odgovornost majke i oca pri odgoju djece. Većina žena i muškaraca žele pouzdanost, ljubav i partnerstvo u braku. Brak i porodica zahtijevaju našu posebnu potporu, upravo stoga jer je vezivanje u našem otvorenom društvu ugroženo više no ikad. Mi se držimo čvrsto toga da brak, kao institucija veze koja je zaključena za cijeli život, ostane zaštićen u našem Ustavu. Mi respektiramo izvanbračna partnerstva i svjesnu odluku da se živi bez pravnih okvira braka. Mi

smo protiv pravnog izjednačavanja ovakvih partnerstava s brakom.

Svakom je djetetu potrebna osobna briga, pratnja, ljubav, uzor i autoritet roditelja. Razvoj osobne samostalnosti i sposobnosti za zajedništvo, svijest o vrijednostima i odgovornosti ovise u prvom redu o odgoju u porodici. Odgoj je roditeljsko pravo. Ko se odluči za djecu preuzima obaveze i prava od kojih ne smije odstupiti.

Broj samohranih, rastavljenih i ponovno vjenčanih roditelja je porastao. Tamo gdje se djeca odgajaju, paze, i o njima se vodi briga, moramo priznati i potpomoći taj odgojni rad. Izvanbračna djeca imaju također pravo na ličnu vezu s prirodnom majkom i prirodnim ocem. Mi želimo izjednačiti prava izvanbračne djece s pravima djece iz braka.

Kroz odgoj svoje djece roditelji su nezamjenjiv doprinos za dobrobit i produženje našeg društva. Dramatične promjene u strukturi stanovništva ugrožavaju sigurnost generacijske ravnoteže. Djelovanje protiv toga nije samo zadatak politike, nego i društva na način da se izmijene shvaćanja o djeci i o radu u porodici. Mi želimo doprinositi zajednici koja će biti naklonjena djeci, koja posmatra djecu kao bogatstvo i u kojoj djeca mogu bezbrižno odrastati. Porodicama su potrebne različite forme olakšica, pomoći i ohrabrenja kako bi svladale razne zadatke koji im se postavljaju:

➤ Mi nastojimo poboljšati dosadašnje izjednačavanje u opterećenju porodici i ponovno da urediti kroz izjednačavanje porodičnog rada: kroz dječiji dodatak koji u potpunosti ovisi o primanjima i potrebama i dinamički je prilagodljiv, kao i kroz uvođenje odmjerenog i diferenciranog oporezivanja porodičnih primanja pri čemu se uzima u obzir broj članova porodice. Ko ima djecu treba, u odgovarajućoj mjeri, plaćati manje poreza. Ovakvo razvrstavanje među porodicama jače će nego dosad olakšati položaj porodicama s djecom i porezi će biti pravednije raspoređeni. Ovakva raslojavanja u korist porodica s djecom moraju naći više prostora i u oblasti prava o socijalnom osiguranju.

➤ Mi se zalažemo da naše društvo potpomaže i olakšava odgoj i razvoj djeteta. Mi želimo da zakonsko pravo na mjesto u dječijem vrtiću bude stvarnost, kako bi djeca mogla imati kontakte, pomoć i izazov uz drugu djecu. Pri tom, prije svega, podupiremo privatne inicijative i vrtiće koji su pod pokroviteljstvom od općeg dobra. Djeci su u istoj mjeri potrebni slobodan prostor i zaštita. Stanovi koji su građeni po mjeri djece i okolica stambenih naselja koja odgovara djeci, hitno su potrebni. Za djecu je važno da budu prihvaćena neovisno o svojim uspjesima ili rezultatima. Njihov drugačiji pogled na svijet je važan za odrasle, jer kroz njega mogu uvidjeti neophodnost tolerancije i razumijevanja.

➤ Mi se posebno zalažemo za zaštitu života nerođene djece. Trudnice u nevolji ili u konfliktnoj situaciji, pored finansijske pomoći također trebaju njegu i, za najmanju djecu, potpunu podršku od oca djeteta, od svoje porodice, susjedstva i od poslodavca. Zaštita života nerođene djece mora ostati ukorijenjena u pravnom sistemu naše zemlje.

Važan zadatak društva jeste ojačati sposobnost porodice da odgaja djecu, što pokazuju brojni užasni primjeri nasilja u porodici, zloupotrebe djece i njihovog zlostavljanja. Roditelji, rodbina, susjedi, odgajatelji i nastavnici te pravosuđe i policija snose veliku odgovornost. Smatramo da je potrebna pomoć u sprečavanju i zbrinjavanju jednako kao i pomoć u akutnoj kriznoj situaciji. Zbog toga želimo izgraditi mrežu prihvatilišta i savjetovaništa za roditelje, djecu i omladinu. Zalažemo se za dostatan broj prihvatilišta za žene i sisteme za poziv u slučaju nužde, koji će pokrивati sva područja.

6.4. Poboljšanje usklađivanja obaveza u porodici i na poslu

Mi se zalažemo da se ženama i muškarcima omogući bolje usklađivanje obaveza u porodici i na poslu. Žene imaju jednako pravo kao i muškarci da usklade porodicu i posao. Mnoge žene i sve veći broj muškaraca posvećuju se privremeno ili u potpunosti radu u porodici i odgoju djece. To znači sigurnost i posvećenost za djecu. Brojni zahtjevi u ovoj oblasti nose sa sobom lično bogatstvo, ali isto tako i veliku opterećenost poslom i još uvijek finansijsku neravnopravnost. U godini se napravi više radnih sati u kućnom i porodičnom poslu nego u ekonomiji. Mi, narodnjaci, zalažemo se za bolje priznavanje ove vrste rada. Sposobnosti koje se steknu u kućnom i porodičnom radu moraju biti vrednovane kao kvalifikacija. Također, majke i očevi koji sami odgajaju svoju djecu moraju biti potpomognuti od društva u većoj mjeri nego dosad. Doplatak za odgoj, bolovanje za odgoj i priznavanje vremena provedenog u odgoju i njezi kao radni staž, sve su to koraci ka ostvarenju našeg cilja, priznavanju i osiguravanju rada u porodici i mora se i dalje raditi na njima. Zadatak partnera u tarifnim pregovorima u ekonomiji, državnoj upravi kao i politici je poboljšanje okvirnih uvjeta za usklađivanje porodice s poslom. Preduzeća i općine moraju osigurati više fleksibilnijih ustanova za smještaj djece različite starosne dobi. Bolja usklađenost porodice i poslovnog života je u interesu dječijeg razvoja.

Mi se zalažemo za produživanje porodičnog odsustva tj. odmora za odgoj djece i za uzimanje slobodnog neplaćenog vremena i radi njege članova porodice. Moramo stvoriti više kvalificiranih radnih mjesta s polovičnim radnim vremenom i fleksibilnije reguliranje radnog vremena za žene i muškarce. Želimo doprinositi da radni svijet postane naklonjeniji porodici. Rad na odgoju djece ne znači odricanje od poslovnog svijeta. Želimo dati mogućnost izbora i na taj način olakšati ponovni ulazak u poslovni svijet. Zalažemo se za široku ponudu mogućnosti daljnjeg obra-

zovanja kako bi se i u porodičnoj fazi zadržao kontakt s poslovnim svijetom.

6.5. Djeca, mladi i stari

Djeca znače živost, fantaziju i obnovu. Svakom društvu mora biti bitan njihov boljitak. Djeci je potrebna zaštita, sigurnost i orijentacija prema vrijednostima, što im u prvom redu daju majke i očevi. Ukorijenjenost u porodici pruža najbolje pretpostavke za uspješan razvoj djeteta. Djeca također imaju prava, ljudska prava. Njihovo očuvanje pretpostavlja partnerski odnos između roditelja i djece i odgoj bez primjene sile. Djecu je potrebno poticati, ali ne preopteretiti. Država kroz školske, socijalne, upravne ustanove kao i mjesta za provođenje slobodnog vremena mora stvoriti povoljne uvjete za život djece.

Mi u mladima vidimo svog najvažnijeg partnera za oblikovanje sutrašnjeg društva. Politika mladih je politika budućnosti. Želimo mladim ljudima ponuditi atmosferu slobode i poticaja za samostalan razvoj. Naša idealna zamisao je mladi čovjek koji je kritički otvoren kako prema starim vrijednostima tako i prema potrebnim promjenama. Mladi ljudi trebaju samoodgovorno oblikovati svoja životna područja, razvijati sposobnosti za rješavanje problema i konflikata te kreativno i tolerantno sudjelovati u daljnjem razvoju društva. Mi potičemo angažiranje i dobrovoljne aktivnosti mladih u udruženjima, strankama, savezima i vjerskim institucijama i u drugim demokratskim organizacijama. Za mlade politika je važan zadatak kako bi mogli u budućnosti preuzeti zadatke i odgovornosti. Današnja politika djeluje na sutrašnji život i mladi imaju pravo prvenstva sudjelovanja kod oblikovanja i pravo na suodlučivanje.

Sve veći značaj u životnoj perspektivi pojedinca i u svijesti društva dobija treća životna dob. Mi se zalažemo za poboljšanje uvjeta življenja starijih ljudi. Kvalitet življenja u zreloj dobi uključuje stanovanje, opskrbljenost prehranom, nužne usluge u domaćinstvu i njegu primjerenu dobi, kao i stalnu uključenost u društveni, duhovni i kulturni život i mi podupiremo njihovo dobrovoljno angažiranje. Oni koji i pored dostignute mirovinske starosti žele biti aktivni u poslu trebaju dobiti mogućnost za to. Mi želimo iskoristiti iskustvo i sposobnosti starijih ljudi u našem društvu i priznajemo njihovo životno djelo koje su dali zajednici.

Mi se zalažemo za partnerski odnos generacija ne samo unutar jedne generacije nego i između njih. Mladi i stari ljudi mogu učiti jedni od drugih tako što će razmjenjivati iskustva i produbljivati vrijednosti poput tolerancije i spremnosti na kompromis, odgovornosti i solidarnosti u zajedničkom suživotu generacija. Moraju se spriječiti i otklanjati diskriminacija i ograničenja uzrokovani starošću.

6.6. Osobe s posebnim potrebama

Mi smatramo zalaganje za invalidne osobe našom posebnom zadaćom. Invalidne osobe su dio našeg društva i, bez obzira na nastanak invalidnosti, one i njihove porodici trebaju našu potporu i solidarnost. Razmjena iskustava između invalidnih i zdravih osoba je obogaćivanje našeg društva. Pravi put je integracija, a ne izolacija. Mi se izričito zalažemo za pravo na život invalidne djece i za blagovremenu potporu toj djeci. Želimo poboljšati školsku ponudu u specijalnim i posebnim školama i u integralnom području proširiti službe koje olakšavaju rad porodici, pristup radnom svijetu uređenje privatne i javne okoline kako odgovara invalidnim osobama.

6.7. Socijalna pravednost

Bit socijalnog društva je pomoć onima koji su nedovoljno ili nisu uopće sposobni pomoći sami sebi. Moderna socijalna politika se pri tome nalazi u napetosti između slobode i odgovornosti, između spremnosti za rad i solidarnosti. Nova podjela zadaća između državne i privatne socijalne odgovornosti spada u velike izazove socijalne politike koja stoji pred prijetnjom nesposobnosti finansiranja sve skupljih izdataka. Samo ono što se zaradi i privrijedi može se i podijeliti. Principijelno, briga za budućnost mora imati prednost pred skrbi.

Mi zagovaramo učinkovit i pravedan socijalni sistem koji štiti i potiče oštećene i osobe s potrebama. Svaki građanin i svaka građanka moraju biti uvezani u solidarne sisteme naše zemlje. Zloupotreba socijalnih institucija i pomoći je toliko nesocijalna koliko i nesolidarna, te se stoga mora na odgovarajući način kazniti. Socijalna pomoć se mora pružati prema jasnim i pravednim kriterijima. Oni trebaju biti finansijski transparentni kako bi se kod svih ljudi mogla razviti svijest o troškovima. Socijalne institucije moraju sebe vidjeti kao ustanove pružanja usluga, a ne prisvojiti karakter državne službe.

Socijalna sigurnost uključuje daljnje obrazovanje i usavršavanje kao i socijalno uravnoteženu fleksibilnost radnih vremena kao i pomoć kod pronalaženja radnog mjesta. Solidarno društvo ima obavezu pružanja socijalne sigurnosti onima koji su isključeni iz privređivanja i koji se stoga ne mogu sami brinuti za svoju socijalnu sigurnost.

7. ŽIVOT I OKOLIŠ

7.1. Zaštita života

Mi neograničeno poštujemo ljudski život – rođeni i nerodeni. Mi se izjašnjavamo za planiranje porodice u smislu odgovornog roditeljstva i tražimo pravovremen i sveobuhvatan odgoj uz savjetovanje o tome. Politika i društvo moraju stvoriti uvjete za sprečavanje pobačaja. Savjetovanje i pomoć trudnicama u konfliktnim situacijama je osnova svake vjerodostojne politike za zaštitu nerođenog života.

Naša slika čovjeka pored svih medicinskih mogućnosti nalaže poštivanje smrti. Ljudi u našoj zemlji moraju imati pravo na umiranje dostojno čovjeka. Politika za to mora stvoriti okvirne uvjete. Pacijent i njegova rodbina imaju pravo odbiti upotrebu medicinsko-tehničkih metoda koje nemaju izgleda. Odbacujemo aktivnu pomoć pri umiranju.

7.2. Zdravlje

Zdravlje je osnovna potreba svakog čovjeka. Pristup medicinskim ustanovama mora biti osiguran svakome neovisno o njegovoj finansijskoj situaciji, socijalnom statusu i mjestu stanovanja. Svako je odgovoran za svoje zdravlje. Poticaji u sustavu osiguranja trebaju poticati ličnu zdravstvenu skrb i ohrabrivati za zdravije življenje.

Mi vjerujemo u daljnji razvoj medicinskih saznanja i postupaka u borbi protiv za sada neizlječivih bolesti. Alternativna medicina, postupci prirodnog liječenja i prirodna ljekovita sredstva trebaju smisleno upotpuniti akademski podučavanu stručnu medicinu liječnika.

Naš zdravstveni sistem treba jačati odgovornost pojedinog građanina za svoje zdravlje, izgraditi prava pacijenata, proizvesti svijest o troškovima i pojačati ličnu odgovornost za visoke zdravstvene rizike koji su dobrovoljno prihvaćeni, a koji su se mogli spriječiti. Zdravstvo treba organizirati prema principu podjele zadaća (supsidijarnosti). Ono treba osigurati njegu i liječenje u uobičajenoj okolini onoliko dugo koliko je to moguće.

Bez zakonskog zdravstvenog osiguranja se ne može, kao i bez slobodnog izbora liječnika i privatnih liječničkih ordinacija. I fondovi zdravstvenog osiguranja imaju obavezu raditi ekonomično.

Genetska tehnika nosi, kao i svaka druga tehnička novost, velike šanse, ali i

velike opasnosti. Zahvatima u ljudski genetski materijal moraju biti postavljene etički obrazložene uske granice.

Potrebno je energično se boriti protiv zloupotrebe droga. Mi se zalažemo za nježno društveno prognanstvo kao i za djelotvorne mjere odvikavanja. Kontrolirani programi nadomjeska droga mogu doprinijeti smanjenju pratećeg kriminaliteta. Žrtvama zavedenošću drogama se mora pomoći kao i svim ostalim bolesnicima. Zahtijevamo oštre kazne za trgovce drogom.

Ne smije se previdjeti da je ovisnost o drogama posljedica bijega u prividne svjetove koji ne mogu dovesti do tražene životne sreće. Zadaća društva svjesnog odgovornosti je ukloniti uzroke takvih pokušaja bježanja i stvoriti povoljne preduvjete za zadovoljavajuće savladavanje života.

7.3. Zaštita prirode i okoline

Priroda i okoliš su životna osnova svih ljudi i svih naraštaja. Njihovo korištenje i njihovo očuvanje moraju biti cilj naše politike. Svaki čovjek ima obavezu dati tome svoj doprinos. Mi tu obavezu želimo ispuniti ustrajnim načinom upravljanja u svim oblastima. Korištenjem niskoenergetskih tehnologija, koje daju malo otpada trebaju se razviti po mogućnosti zatvorene ekonomske cjeline. Ustrajan način upravljanja, koji misli i na dolazeće generacije, zahtijeva novo razmišljanje i novo djelovanje u povezanostima sustava. Zaštita okoliša mora igrati važnu ulogu u svim odlukama.

Bosanskohercegovački krajolik i priroda su osnova rada i prihoda. Ali oni ljudima nude i domovinu u kojoj se mogu osjećati dobro i na čiju ljepotu mogu biti ponosni. Obaveza sviju nas je očuvati te krajolike. Osiguranje osnova življenja za buduće naraštaje je zadaća nas na državnoj i na međunarodnoj razini.

Poštivanje stvorenog od ljudi uključuje i poštivanje drugih živih bića. Zbog toga je uz slobodu korištenja životinja za ljudske potrebe povezana i obaveza držanja životinja u njima odgovarajućim uvjetima i ophođenje na njima primjeren način. Smisljena zaštita vrsta životinja i biljaka treba pomoći osigurati potrebnu mnogostrukost živih bića.

7.4. Slobodno vrijeme i sport

Slobodno korištenje vremena je izraz slobode. Slobodno vrijeme spada u temeljne životne potrebe ljudi. Dobrovoljno dodatno obrazovanje, odmor i zabava, sport i igra, proširenje horizonata i radosti življenja kroz umjetnost i kulturu, njegovanje hobija i putovanja obogaćuju čovjeka i pridonose razvoju njegove oso-

bnosti. Kako bismo poticali povećanje kvaliteta življenja u svim tim oblastima, politika mora stvoriti odgovarajuće okvirne uvjete. Ustanove za obrazovanje odraslih, umjetnost, sport i komunikaciju svih vrsta, komotne slobodne površine i područja za odmor trebaju omogućiti i podupirati privatne vlastite inicijative. Mi se izjašnjavamo za poticanje vrhunskih dostignuća u umjetnosti i sportu, jer s tim povezano djelovanje ideala potiče opće mišljenje o radu i učinku.

Sport je važan faktor u okviru aktivne zdravstvene politike. Stoga investicije u sport, posebno u školski sport, treba smatrati dobrim investicijama u oblasti zdravstva.

8. OBRAZOVANJE I KULTURA

8.1. Odgoj i obrazovanje

Odgoj i obrazovanje su značajni preduvjeti za slobodno razvijanje ličnosti i za uvažavanje prava na slobodu i građanskih obveza. Odgoj i obrazovanje moraju doprinositi formiranju ličnosti, prenositi socijalne sposobnosti i stručna znanja i odgovarati zahtjevima našeg društva i ekonomskom razvoju. Slobodarska demokratija ovisi o građankama i građanima koji sami prosuđuju i spremni su za preuzimanje odgovornosti. Odgoj i obrazovanje imaju za cilj potvrđivanje demokratske socijalne i pravne države i vrijednosti.

Raznolikost i učinkovitost, nadmetanje i pružanje potpore moraju biti važni elementi našeg obrazovnog sustava. Temelji naše obrazovne politike su princip jednakosti u mogućnostima i humani princip učinka, ravnopravnost u mogućnostima zahtijeva da se uzme u obzir različitost ljudi u njihovoj nadarenosti, učinku i socijalnom porijeklu. Ona se ne može dostići kroz ograničavanje mogućnosti drugih ljudi, nego samo kroz unapređivanje mogućnosti svakog pojedinca. Princip učinkovitosti zahtijeva podupiranje pojedinca kako bi dobio šansu za rad i primio zasluženu nagradu za svoj rad. Učinkovitost je kriterij za napredovanje i diferenciju u demokratskom društvu koje je socijalno pravedno. Zajedničko obrazovanje i odgoj dječaka i djevojčica stvara temelj za partnerski suživot, ali tu ne treba izgubiti iz vida specifične potrebe koje imaju djevojčice i dječaci.

Mi se zalažemo za usklađivanje školskih sadržaja i obrazovnih smjerova, za skraćivanje dužine obrazovanja i za diferenciranje obrazovnih ponuda. Samo na taj način možemo biti u koraku s rastućim zahtjevima koji se postavljaju u međunarodnoj poredbi. Povezivanje školstva i sistema rada mora biti stalni zadatak politike i ekonomije.

U Evropi, koja sve više srasta u jednu cjelinu, poznavanje drugih kultura, jezika i životnih uvjeta postali su neizbježni. U školama, praktičnom i akademskom obrazovanju ova znanja doprinose toleranciji, rasuđivanju i razumijevanju među narodima. Želimo podupirati evropsku razmjenu na svim nivoima.

Naše zajedničko biće, u svim oblastima i na svim nivoima, treba elitu koja će uložiti svoje znanje i umijeće i biti svjesna svoje odgovornosti za druge. Mi se zalažemo za unapređivanje onih koji su posebno nadareni, ali istovremeno znamo da trebamo potpomoći one koji se osjećaju preopterećeni i nisu dorasli društvenim obavezama. Moramo pomoći ovakvim ljudima da uređuju svoj život u vlastitoj odgovornosti. Mi se zalažemo za ponovno usklađivanje stipendija za školovanje koje bi otvorile mogućnosti za praktično i akademsko obrazovanje,

uključujući i obrazovanje radi napredovanja u karijeri.

Mi se zalažemo za diferencirani sistem obrazovanja u kojem se uzima u obzir raznolikost u sklonostima i nadarenostima pojedinca i koji omogućava promjenu različitih školskih smjerova. Zbog toga mi ističemo važnost osnovne škole pored srednjih škola i gimnazija kao samostalnih smjerova u obrazovanju za različite profile i sa vlastitim školskim diplomama. Kako bi se učenicima osiguralo obrazovanje u skladu s njihovim talentima i mogućnostima i kako bi se osigurala raznolikost i kvalitet školske ponude, mora se pri izboru škola za daljnje obrazovanje pored želje roditelja uzeti u obzir i preporuka škole. Zadatak škole jeste da prenese opće znanje i obrazovanje, kulturne tehnike, jezik i vrijednosti.

Škola također ima zadatak pripremiti djecu za vrijeme koje dolazi nakon škole. Škole trebaju ostaviti prostora izvan nastave za razvoj socijalnog i kulturnog zajedničkog života. Učenici i roditelji moraju imati odgovarajuća prava na odlučivanje. Mi se zalažemo da se u svim školskim formama urede cjelodnevne ponude na dobrovoljnoj osnovi. Škola pomaže pri uvođenju djece i mladih ljudi u našu zajednicu i kulturu. Učitelji imaju svoj zadatak pri odgoju i partnerstvu s porodicom.

8.2. Daljnje obrazovanje – usavršavanje

Stalne i dubokosežne promjene u radnom okruženju stalno uzrokuju nove zahtjeve kvalifikacije. Ni praktičko ni akademsko osnovno obrazovanje ne garantiraju uspješno izvršavanje zadaća radnog mjesta ili tome odgovarajuće radno mjesto. Stoga doškoloavanje u zanimanju dobija sve veći značaj. Tržište rada i sistem obrazovanja moraju međusobno biti usko povezani.

8.3. Nauka i tehnologija

Mi smo uvjereni kako u egzistencijalne uslove modernih društava sve više spada upotreba znanosti. Bez nje se ne mogu održati ni poboljšati uvjeti življenja, nužna je za obrazovanje i doškoloavanje kvalificiranog podmlatka kao i za savladavanje problema našeg vremena. Za malu državu poput Bosne i Hercegovine, dobro obrazovane žene i muškarci, najmodernije tehnološke mogućnosti i istraživanje, koje se nalazi na nivou međunarodnog standarda, igraju stratešku ulogu za njenu ekonomiju unutar industrijskih država. Najbolja investicija koju država može napraviti za boljitak i za kvalitetu življenja društva je poticanje njenog sistema obrazovanja i istraživanja.

Zbog raspoloživih materijalnih i duhovnih resursa znanstveni i tehnološki se napredak može dalje razvijati samo u međunarodnim okvirima. Međunarodna umreženost univerziteta, izgradnja istraživačkih mreža i sudjelovanje na evrop-

skim programima istraživanja i industrije su pretpostavke za inovativan rad, koje osiguravaju međunarodnu konkurentnost Bosne i Hercegovine. Mi smo za napredak u oblasti tehnike i znanosti radi kvalitativnog daljnjeg razvoja društva. Napredak, međutim, ne smije dovesti u opasnost razvoj prirode i mogućnosti življenja sljedećih generacija niti smije povrijediti dostojanstvo čovjeka.

8.4. Novi mediji i telekomunikacija

Sve većom orijentacijom naše ekonomije prema tehnologiji i pružanju usluga prijenos vijesti postaje sve važniji. Svjetski ekonomski razvoj pokazuje da će znanje i informacije, kao faktor proizvodnje, i s tim povezane telekomunikacije, kao posredni instrument, dobiti sve veći značaj. Mi se zalažemo da Bosna i Hercegovina i kvalitativno i kvantitativno prati evropski razvoj telekomunikacija.

Umreženost informativnih i znanstvenih strujanja diljem svijeta i njihova skoro neograničena pristupačnost stvaraju širok pristup ponudi obrazovanja i kulture, a time i poboljšane mogućnosti življenja za široke krugove stanovništva. Pored toga, državama ovog svijeta se nudi prilika da svoja kulturna i duhovna dostignuća učine pristupačnima drugim ljudima i time daju doprinos razumijevanju naroda. Umreženje baza podataka iz različitih životnih oblasti krije opasnosti za slobodu pojedinca. Mi želimo zaštititi privatnu sferu pojedinca i stoga smatramo da je zadaća politike pravnim sredstvima djelovati tamo gdje lična odgovornost nije dovoljna za zaštitu pojedinca.

8.5. Umjetnost i kultura

Umjetnost i kultura bi trebali biti sastavni dijelovi obrazovanja, koji proširuju horizonte naše djece i razvijaju našu kulturnu baštinu. Ako Bosna i Hercegovina želi osigurati svoju poziciju kao značajna kulturna nacija, onda mora poticati i zahtijevati vrijedne resurse i talente. Kroz bavljenje umjetnošću i kulturom pokreće se angažman ljudi da se bave sobom, svojom okolinom i svojim porijeklom. To ne pogoduje samo diskursu i emancipaciji, već također doprinosi formiranju vlastitog domovinskog svijeta.

U tom se smislu izjašnjavamo da politika kulture treba jamčiti slobodan kulturni razvoj. Politika kulture treba prihvatiti i podržavati postojeći kulturni pluralizam kao i momente otpora i samovolje u umjetničkom stvaralaštvu i tematiziranja društvenih konflikata. Umjetnik radi za društvo i društvu je potreban rad umjetnika. Izdaci za kulturu su vrijedne investicije u kreativnost i sposobnost inovacija u društvu.

Kultura obilježava identitet države i njenih ljudi. Kultura je i povijesno prene-

sena tradicija kao i izraz življenja ljudi iz sadašnjosti. Ona se razvija u najrazličitijim oblicima i institucijama i također određuje način našeg suživota. Suživot u većoj Evropi i u sve više isprepletenom svijetu nas prisiljava na kulturne refleksije. Najvažniji sadržajni cilj bosanskohercegovačke kulturne politike mora biti pojašnjenje identiteta Bosne i Hercegovine u Evropi i iznošenje duhovnih snaga naše zemlje.

Državno poticanje kulture ne smije dovesti do ovisnosti onih koji stvaraju kulturu. Poticanje kulture nije samo zadaća države. Mi želimo podupirati privatne sponzore i ohrabriti ih poreznim olakšicama. Privatne umjetničke inicijative su neophodne za živost i mnogostrukost oblasti kulture.

9. DOMOVINA U EVROPI I SVIJETU

9.1. Bosna i Hercegovina u Evropi

Mi se izjašnjavamo za Evropu čije se jedinstvo temelji na zajedničkim vrijednostima, zajedničkim povijesnim iskustvima, zajedničkim vrijednostima orijentiranim ka ciljevima, ali i bogatom mnoštvu različitih nacionalnih i regionalnih tradicija njenih naroda i narodnih skupina.

Poput demokratskih osnivača i organizatora evropskog ujedinjenja i mi smo uvjereni da je evropski integracijski proces najpouzdanija garancija oslobođenja Evrope od agresivnog, ratobornog nacionalizma i šovinizma.

Evropa je istovremeno i naše nasljedstvo i naša zadaća. Naočigled mnogih zajedničkih veza među narodima i nacijama kontinenta, ali i naočigled dvaju svjetskih ratova i sustavnog masovnog ubijanja ljudi, koji su počeli u Evropi, mi u evropskoj porodici naroda vidimo značajnu garanciju mira u Evropi, a i šire.

Mi se izjašnjavamo za nastavak dosadašnjeg ekonomskog procesa integracije koji je prije svega usmjeren u pravcu političke unije koja počiva na osnovnim vrijednostima mira, demokratije, ljudskih prava, pravne države i ekološko-socijalne tržišne ekonomije. Mi u duhu narodnjaštva želimo sudjelovati u izgradnji takve unije – u Bosni i Hercegovini i u Evropskoj narodnoj stranci.

Mi želimo da se ostvari evropska ekonomska i monetarna unija. Mi želimo da se velikoevropska unija razvije i produbi u pravu političku zajednicu kao i evropsku sigurnosnu zajednicu te u okolišnu i socijalnu zajednicu.

Kao uvjereni pristaše ideje saveznog državnog uređenja mi se izjašnjavamo za Evropsku Uniju izgrađenu prema pravilima izgradnje federalizma i podjeli zadaća (supsidijarnosti), koja jače uključuje regije i općine u taj proces integracije.

Mi želimo Evropsku Uniju u kojoj ljudi u svojim lokalnim zajednicama mogu izgrađivati domovinu, sigurnost, duhovnu orijentaciju i moralnu vezanost. Ljudi koji žive u toj uniji trebaju vidjeti sebe kao građane svoje domaće regije, svoje domovine i kao Evropljane.

Evropsko zajedništvo će biti trajno uspješno samo onda ako ga prati povjerenje jasne većine njegovih građanki i građana. Političari i institucije Evropske Unije se stalno moraju iznova truditi oko tog povjerenja. Izgradnja demokratskih ustanova u Evropskoj Uniji kao i podjela zadaća među državama članicama, regijama

i općinama je pretpostavka za jačanje tog povjerenja.

9.2. Međunarodna sigurnost

Prioritetna zadaća naše sigurnosne politike je očuvanje samostalnosti Bosne i Hercegovine, nepovredivosti njenog državnog prostora i mira u slobodi za sve naše građane. U zajedničkoj Evropi sigurnost Bosne i Hercegovine je uključena u sveobuhvatnu sigurnost Evrope. Sigurnost Evrope je i naša sigurnost i Bosna i Hercegovina mora dati svoj primjeren doprinos evropskoj sigurnosti.

Sigurnost naše države ovisi o kvalitetu naših osobnih nastojanja, ali i tome do koje mjere će se uspjeti iskoristiti stabilizirajuće djelovanje evropskih sigurnosnih sistema za Bosnu i Hercegovinu. Bosna i Hercegovina ne može polaziti od toga da će je u slučaju potrebe braniti članovi evropske sigurnosne zajednice, a da sama ne doprinosi ništa ili malo zajedničkoj sigurnosti.

Naša evropska sigurnosna strategija se mora orijentirati prema aktuelnim izazovima i mogućnostima. Mi se zalažemo za sudjelovanje Bosne i Hercegovine u izgradnji sveeuropskog sustava sigurnosti i odbrane u okviru svojih materijalnih i finansijskih mogućnosti.

9.3. Bosna i Hercegovina u svijetu

Bosna i Hercegovina s našom politikom neće više biti teret međunarodnoj zajednici, nego treba postati konstruktivan faktor gradnje boljitka cijelog svijeta.

10. POLITIKA UVJERLJIVOSTI

Programska načela Narodne stranke Radom za Boljitak opisuju ciljeve i principe naše politike u dvadeset i prvom stoljeću. Mi narodnjaci obavezujemo se na to kao mjerilo i orijentaciju u našoj politici.

Članovi i dužnosnici Narodne stranke Radom za Boljitak na svim političkim razinama će naš program trebati provoditi u godinama koje dolaze. Ovo ne isključuje da će možda novi razvoj situacije zahtijevati korekcije i da će u prvi plan doći novi zadaci.

Mi se ne bojimo preispitivanja naše politike. Narodna stranka Radom za Boljitak će položiti račune o provođenju svog programa i kroz izvještaje će informirati stranku i javnost o rezultatima.

Politička uvjerljivost se zasniva na pouzdanosti i otvorenosti. Mi, narodnjaci, pozivamo sve zainteresirane, bez obzira da li su članovi ili ne, da razmisle skupa s nama o budućnosti naše zemlje. Mi nastojimo pobuditi interes i kritiku, suradnju i potporu. Mi znamo da se isplati zajednički rad za slobodno i odgovorno društvo u Bosni i Hercegovini.

PRVI SABOR STRANKE
31. 07. 2004. godine, Sarajevo

Predsjednik
Mladen Ivanković Lijanović

Za boljitak

Narodna stranka Radom za boljitak

Uredi Predsjedništva:

Sarajevo: Zmaja od Bosne 4 ; tel: 033 / 288 541 , fax: 033 / 288 835

Banja Luka: Kralja Alfonsa XIII br. 22 ; tel.: 051 / 312 144 , fax: 051 / 307 100

Široki Brijeg: Trn bb ; tel.: 039 / 703 755 , fax: 039 / 703 754

Tuzla: Franjevačka 3 ; tel./fax: 035 / 264 668

WEB: www.zaboljitak.ba | **e-mail:** zaboljitak@zaboljitak.ba